

Centrul pentru Jurnalism Independent

Impactul Legii cu privire la Libertatea de Exprimare

Octombrie 2010 – Iulie 2012

Janeta Hanganu
Alexandru Postica

Chişinău 2012

CUPRINS

1. Introducere	3
2. Soluționarea disputelor pe cale extrajudiciară și impactul acestora	5
3. Aplicarea Legii nr. 64 de instanțele de judecată	15
4. Concluzii și recomandări	21
Materiale de referință	22

1. Introducere

La 9 octombrie 2010, a intrat în vigoare Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23.04.2010, publicată la 09.07.2010 (în continuare „Legea nr. 64”). Actul legislativ conține prevederi ce urmează să asigure un echilibru între exercitarea dreptului la libera exprimare și apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și a vieții private și de familie ale persoanei.

Prevederile Legii nr. 64 au preluat în mare parte principiile rezultate din Articolul 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului („CtEDO”) în domeniul libertății de exprimare și protecției vieții private. Pentru a facilita înțelegerea și aplicarea ei uniformă, Centrul pentru Jurnalism Independent („CJI”) a susținut elaborarea unui comentariu al textului legislativ cu explicații detaliate ale noțiunilor noi din lege, ale practicii judiciare CtEDO, conform căruia urmează să fie interpretate și aplicate prevederile noi. Acest comentariu a fost distribuit jurnaliștilor și judecătorilor, fiind disponibil pe pagina web a Centrului pentru Jurnalism Independent¹ pentru descărcare în mod gratuit.

Prin urmare, această lege a reușit să încorporeze în cele 34 de articole ale sale, în mod succint și clar, criteriile și procedurile pentru reglementarea și protecția, pe de o parte, a libertății de exprimare, iar, pe de altă parte, a vieții private. E adevărat că Legea nr. 64 preia multe noțiuni până în prezent străine în practica judiciară națională. Însă, ținând cont de efortul considerabil depus anterior pentru instruirea judecătorilor în domeniul Convenției Europene pentru Drepturile Omului, de Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 9.10.2006 „Cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice” și cu atât mai mult de Comentariul Legii nr. 64, legislatorul și societatea civilă, care a susținut acest proiect de lege, și-au pus mari speranțe în funcționarea practică a acesteia.

În aceeași linie de idei, la începutul lunii mai 2012, Curtea Supremă de Justiție a distribuit pentru consultare un proiect de Hotărâre explicativă care ar veni să asigure uniformitatea practicii judiciare în aplicarea Legii nr. 64 și să ofere explicații pe marginea modului în care urmează să fie aplicată această lege. O bună parte din proiectul Hotărârii preia explicațiile oferite de Comentariul legii, în acest fel asigurându-se interpretarea univocă și aplicarea eficientă a legii.

La aproape doi ani după punerea în aplicare a Legii nr. 64, Centrul pentru Jurnalism Independent și-a propus să afle în ce măsură actul a reușit să modifice practica judiciară națională, iar dacă a reușit, care anume este impactul acesteia. Deoarece practica judiciară națională reprezintă doar ultima formă de soluționare a conflictelor de drepturi, reglementate de această lege, prezentul studiu este

1 http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=51&Itemid=76

preocupat să cerceteze și să analizeze nu doar practica judiciară, dar și impactul social al Legii nr. 64, inclusiv al Comentariului legii în rândul instituțiilor mass-media. Deoarece adoptarea Hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție este deocamdată pendinte, prezentul studiu nu pretinde să analizeze momentan impactul acesteia, deși autorii consideră că este un instrument foarte eficient de promovare a noii legi în cadrul comunității juridice.

Prin urmare, prezentul studiu și-a concentrat atenția asupra impactului Legii nr. 64 și Comentariului în mediul jurnalistic, inclusiv asupra procedurii extrajudiciare de soluționare a disputelor privind libertatea de exprimare, precum și asupra practicii judiciare în cauzele de defăimare de după 9 octombrie 2010.

2. Soluționarea disputelor pe cale extrajudiciară și impactul acestora

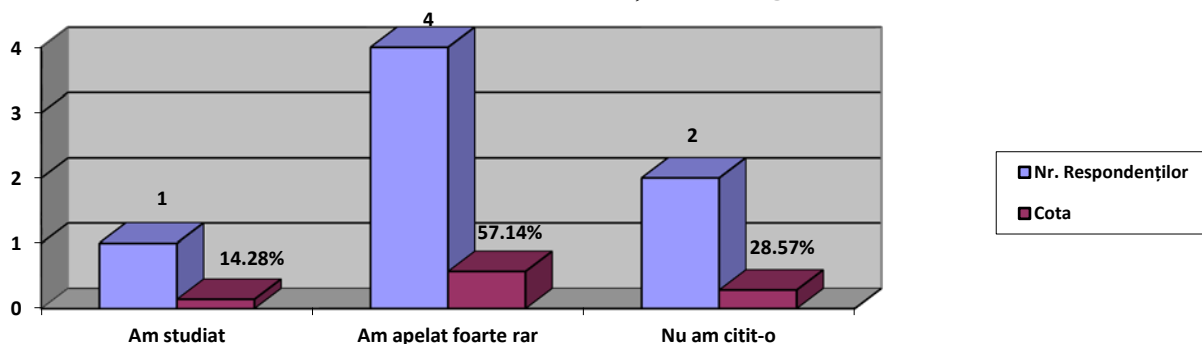
a. Impactul legii asupra publicațiilor periodice

Acest capitol reflectă o analiză a modului în care sunt percepute de unele instituții mass-media prevederile Legii nr. 64. A fost supusă analizei perioada din data intrării în vigoare a legii până la 30 iunie 2012. Au fost analizate site-urile instituțiilor mass-media, la fel au fost intervievați mai mulți reprezentanți ai acestora pentru a identifica modul în care percep unele prevederi ale Legii în raport cu comentariul CJJ.

În baza unui eșantion reprezentativ au fost intervievați reprezentanții ziarelor republicane și ai celor regionale cu un tiraj mai mare de 1000 de exemplare, fiind acordată prioritate ziarelor de investigație. Au fost selectate 12 publicații periodice și televiziuni, dintre care doar șapte au acceptat să ofere răspunsuri la întrebările puse. S-a reflectat asupra percepției instituțiilor mass-media și a modului de aplicare a prevederilor legale.

În baza eșantionului, se poate constata faptul că, în medie, 14,28 % din publicațiile care au participat la sondaj susțin că au studiat legea, puțin mai mult de jumătate din ele – 57,14%, au apelat la lege foarte rar, iar 28,57% nu au citit-o.

Figura 1. Gradul de cunoaștere a legii

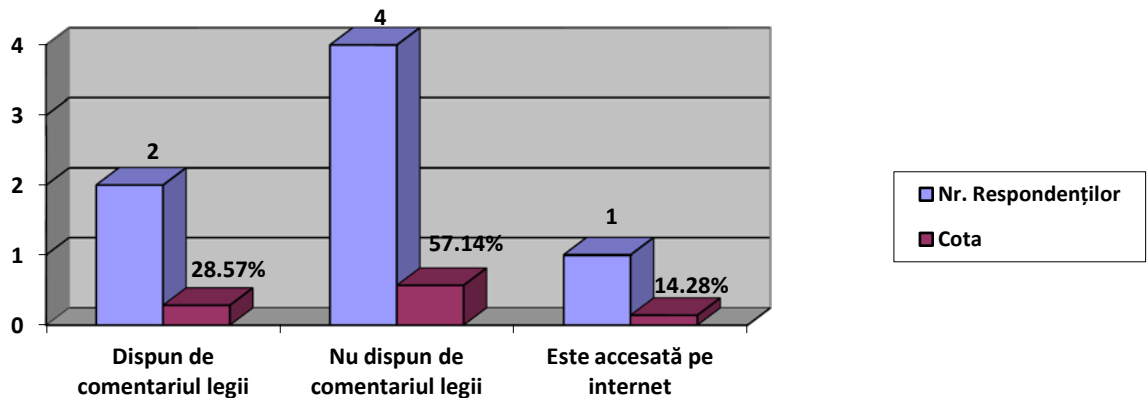

În urma unei analize succinte a articolelor, de multe ori se constată ignorarea prevederilor legale și interpretarea eronată a unor noțiuni din Legea nr. 64 de către jurnaliști. Deși au menționat că ar cunoaște semnificațiile noțiunilor utilizate, cum ar fi: *defăimare*, *răspândire a informației*, *informație*, *fapt*, *cenzură*, *informație despre viața privată și de familie*, de multe ori aceștia nu au putut explica diferența dintre acestea. Astfel, a putut fi explicată cu greu diferența dintre noțiunea de *rectificare*, care reprezintă o corectare benevolă, din proprie inițiativă sau la cerere a faptelor care au fost prezentate greșit, și *dezmințire*, care este o infirmare a relatărilor defăimătoare cu privire la fapte ce nu corespund realității.

Același lucru s-a întâmplat și cu explicarea diferențelor dintre *replică*, care reprezintă un răspuns al persoanei lezate la opiniile exprimate într-un material răspândit de mass-media, și *scuze*, care reprezintă o declarație prin care persoana își exprimă regretul pentru informațiile neveridice sau fals expuse. La fel deseori jurnaliștii confundă noțiunile de *persoană publică* cu *persoană ce exercită funcții publice*. De multe ori, o simplă curiozitate a jurnalistului este ridicată la rang de știre de interes public². Aceste situații denotă faptul că majoritatea jurnaliștilor și redacțiilor nu sunt interesați de aspectul legal al noțiunilor folosite. Concluzia este susținută și de rezultatul sondajului care denotă faptul că majoritatea instituțiilor mass-media nu sunt familiarizate cu existența comentariului la Legea nr. 64.

Cu referire la faptul dacă dispun sau nu de comentariul legii, 28,57 % au menționat că dispun de comentariul legii, 14,28 % aleg să acceseze legea pe internet, iar 57,14 la sută nu au avut nevoie de el sau nu au văzut niciodată comentariul acestei legi. Prin urmare, acest fapt ar putea lămuri de ce apar confuzii la explicarea noțiunilor principale ale legii.

Figura 2. Comentariul legii

Așa după cum prevede și Legea nr. 64, mass-media are sarcina de a informa publicul privind problemele de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.

Orice persoană are libertatea de a primi informații de interes public prin intermediul mass-mediei. Apărarea onoarei, demnității sau reputației profesionale nu poate prevala asupra libertății publicului de a primi informații de interes public. Orice persoană are dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației sale profesionale lezate prin răspândirea relatărilor false cu privire la fapte, a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient sau prin injurie.

Nici o instituție mass-media nu propune însă consumatorilor informații clare cu privire la drepturile acestora dacă consideră că au fost violate, ori ce ar trebui să facă dacă consideră că ar avea dreptul să pretindă la publicarea unei

² Stimularea gândirii critice a jurnaliștilor, Dileme etice și studii de caz. CJI, Chișinău, 2011.

rectificări sau dezmințiri, eventual dreptul la replică. Deși Legea nr. 64 nu obligă expres să se facă acest lucru, considerăm important acest aspect deoarece este stabilită calea extrajudiciară de soluționare a litigiilor care pot apărea în legătură cu difuzarea anumitor articole sau informații. Astfel, conform art. 15 al Legii nr. 64, persoana care se consideră defăimată poate solicita, prin cerere prealabilă, autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspândit-o rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului cauzat.

Cu referire la cererile prelabile în care a fost solicitată efectuarea anumitor acțiuni prevăzute de lege, 42,85% au menționat că au recepționat cereri ce prevedeau rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, 42,85% nu au avut astfel de cereri, iar restul, 14,28%, au menționat că nu au făcut o statistică în acest sens.

Dreptul la replică a fost solicitat mai des în comparație cu solicitarea de a rectifica informația, astfel 57,14% dintre publicațiile participante la chestionar au avut cel puțin o cerere de acordare a dreptului la replică, 28,57% nu au înregistrat cereri de acest gen, iar 14,28% nu și-au propus să facă o statistică în acest sens.

Mai mult de 28% dintre respondenți au înregistrat cereri de exprimare a scuzelor și compensare a prejudiciilor cauzate, 57,14% nu au avut astfel de cereri, iar 14,28% la sută nu au făcut o statistică în acest sens.

Figura 3. Numărul instituțiilor mass-media care au înregistrat cereri prelabile în care a fost solicitată efectuarea anumitor acțiuni

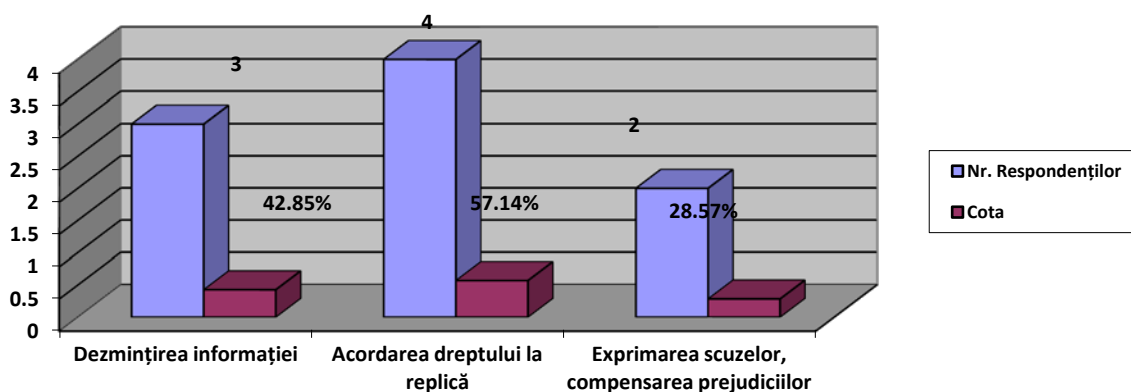

Figura 4. Numărul instituțiilor mass-media care nu au înregistrat cereri prealabile în care a fost solicitată efectuarea anumitor acțiuni

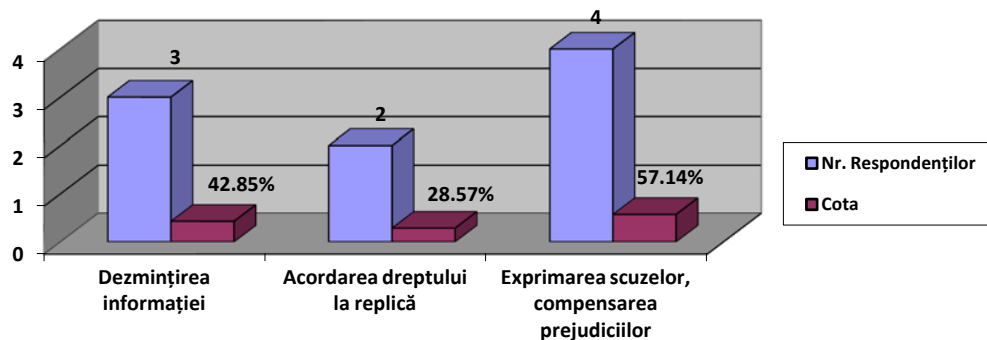
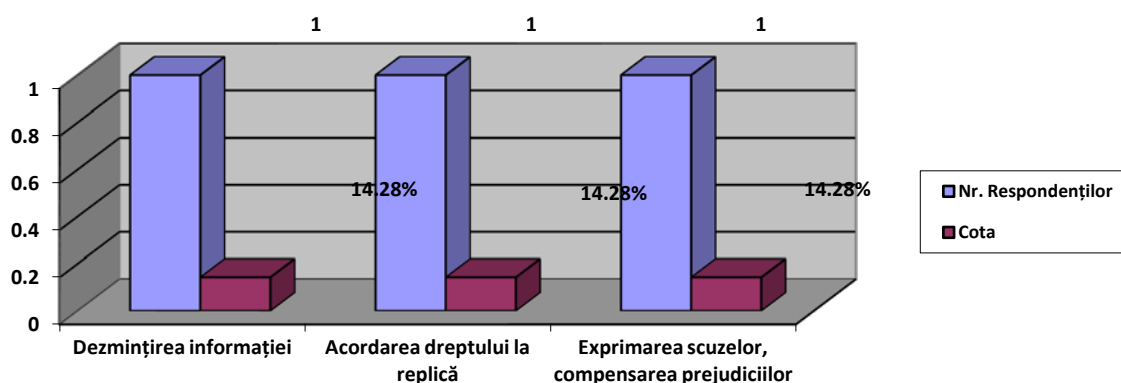

Figura 5. Numărul instituțiilor mass-media care nu au făcut o statistică a cererilor prealabile în care a fost solicitată efectuarea anumitor acțiuni

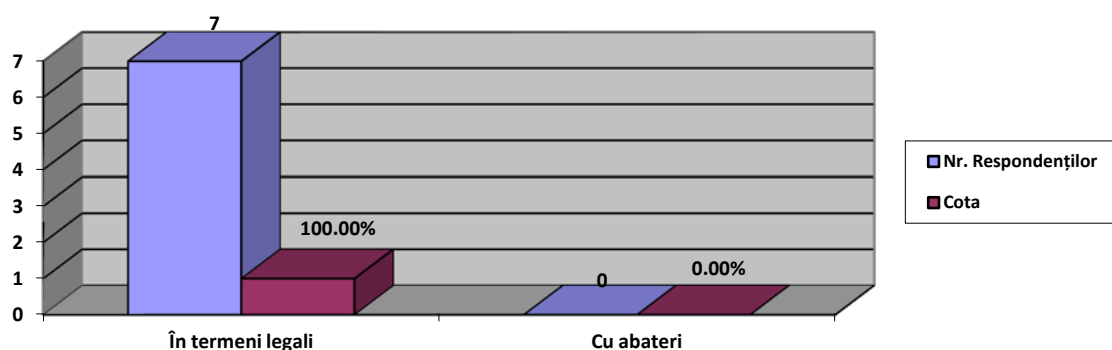

Conform articolului 16 al Legii nr. 64, cererea prealabilă se examinează în termen de cinci zile de autorul informației și, după caz, de persoana juridică ce a răspândit această informație. Dacă se constată că informația la care se referă cererea prealabilă este falsă sau nu se bazează pe un substrat factologic suficient, persoana juridică ce a răspândit informația sau autorul informației satisface cererea prealabilă, fiind obligat să efectueze, după caz, rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea, la cerere, a prejudiciilor cauzate.

Legea nr. 64 stabilește că atât rectificarea, cât și dezmințirea informației, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile.

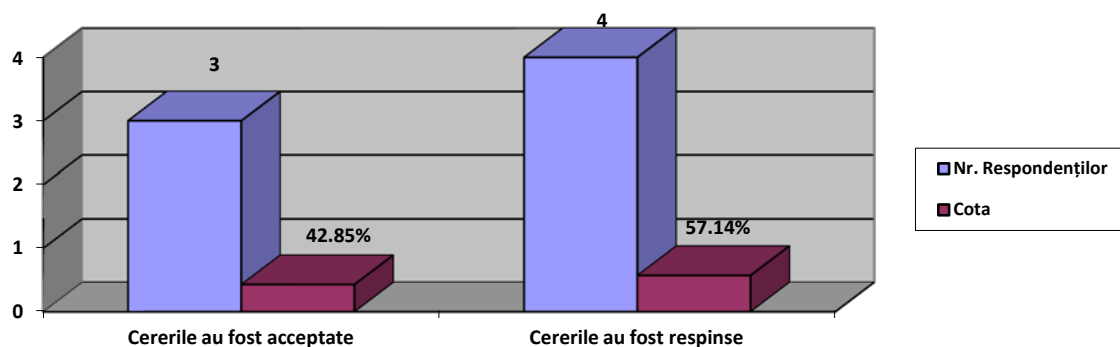
La capitolul acordarea răspunsului la cereri, instituțiile mass-media au comunicat că au remis în termen răspunsurile la cererile prealabile.

Figura 6. Termenele de acordare a răspunsului la cererea prealabilă

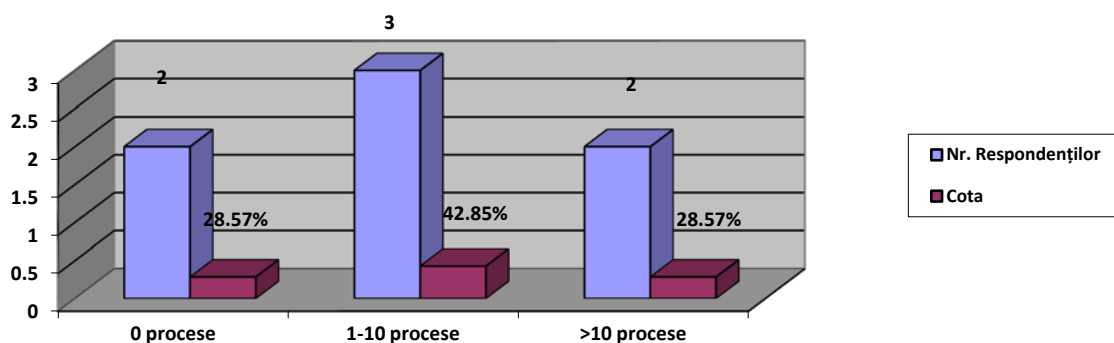
În cazul a 57,14 % , pretențiile reclamantilor au fost respinse, iar alte 42,85% au acordat dreptul la replică.

Figura 7. Gradul de satisfacere a cererilor prealabile

În cazul refuzului de a satisface, integral sau parțial, cererea prealabilă, persoana lezată poate depune cerere de chemare în judecată. În momentul efectuării sondajului, a fost stabilit că doar 28,57 % dintre redacții nu sunt implicate în nici un proces, 42,85% sunt implicate între 1 și 10 procese, iar 28,57% din ele sunt implicate în mai mult de 10 procese.

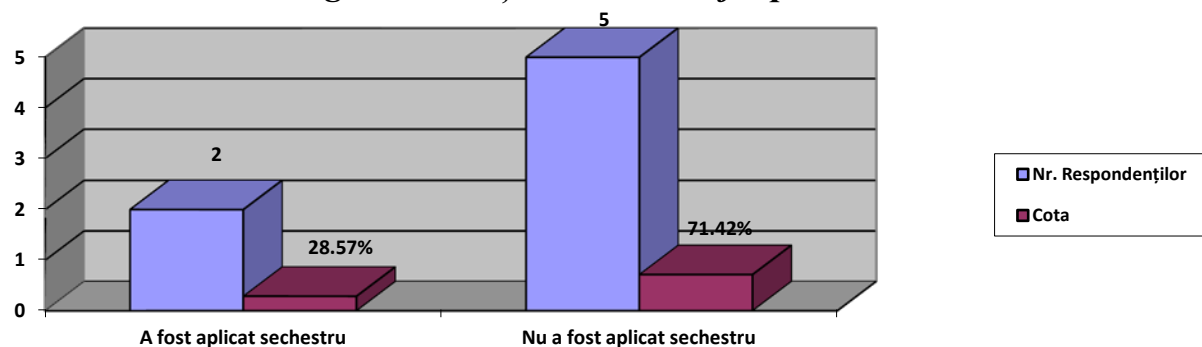
Figura 8. Numărul proceselor în care sunt implicate redacțiile

Cât privește acțiunile de asigurare a acțiunii, cum ar fi aplicarea sechestrului, cu ele s-au confruntat 28,57 la sută dintre redacțiile respondente,

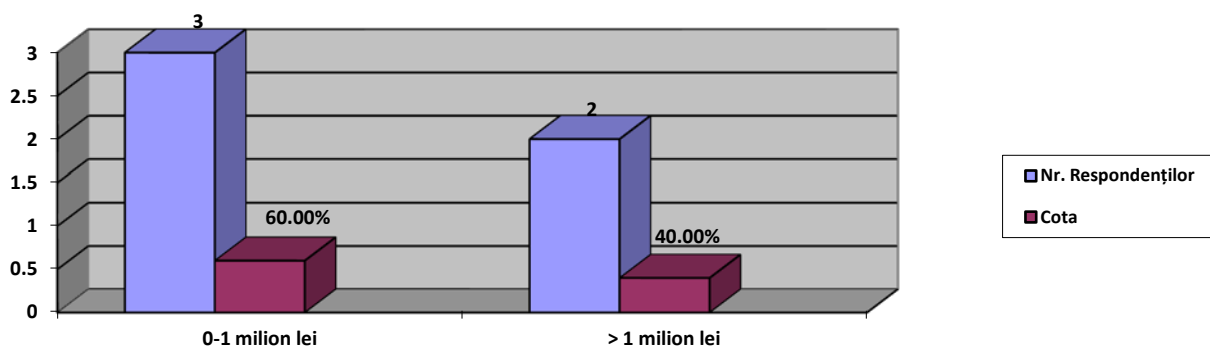
altele 71,42 % nu au întâmpinat astfel de situații.

Figura 9. Măsurile de asigurare a acțiunii, cum ar fi aplicarea sechestrului

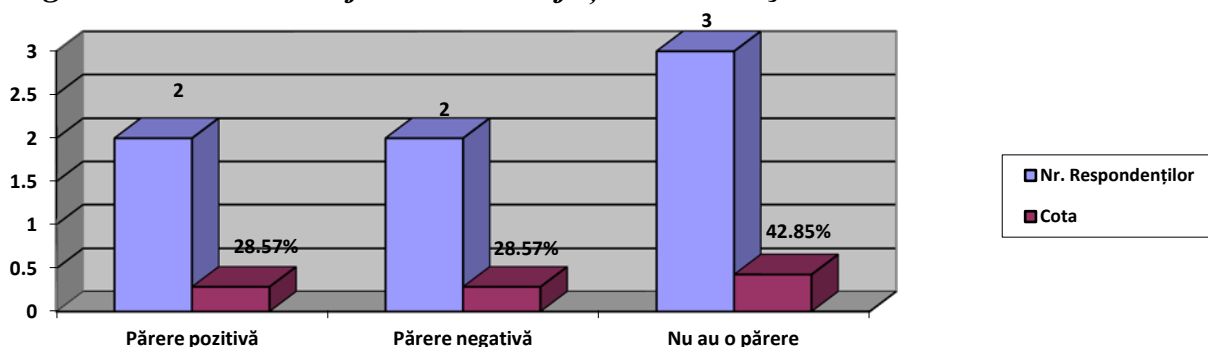
Referitor la sumele solicitate de a fi încasate, s-a stabilit că în toate cazurile aflate pe rolul instanțelor de judecată sunt solicitate prejudicii în echivalent bănesc. Un prejudiciu de până la un milion de lei a fost solicitat în 60 % de cazuri, iar prejudiciile care depășesc 1 mln. de lei a fost solicitat în 40 % de cazuri.

Figura 10. Suma prejudiciilor solicitate

Referitor la atitudinea judecătorilor față de instituțiile mass-media, 42,85 % dintre respondenți nu au nici o părere despre atitudinea judecătorilor, 28,57 % dintre aceștia nu sunt mulțumiți de atitudinea pe care o au judecătorii față de mass-media, iar alte 28,57 % consideră nepărtinitoare activitatea acestora.

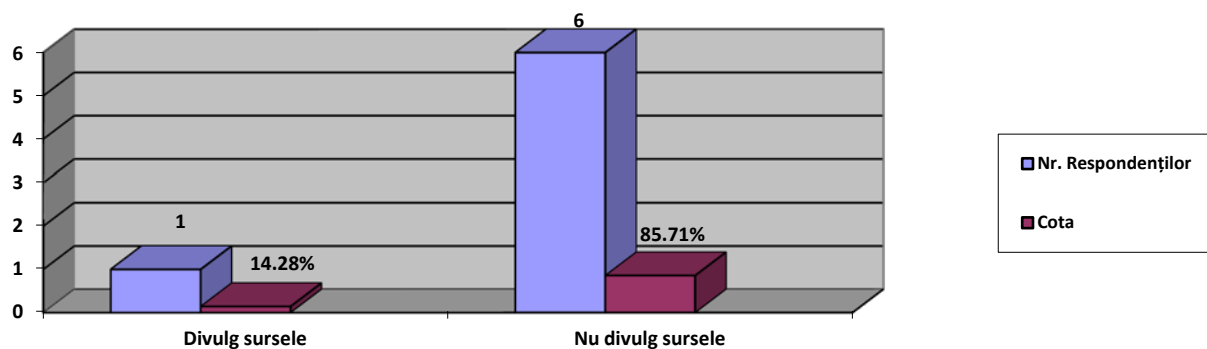
Figura 11. Atitudinea judecătorilor față de instituțiile mass-media

Independența editorială a mass-mediei este recunoscută și garantată de Legea nr. 64. Cenzura este interzisă. Se interzice ingerința în activitatea editorială a mass-mediei, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. La fel este interzisă obligarea mass-media de a-și divulga sursele.

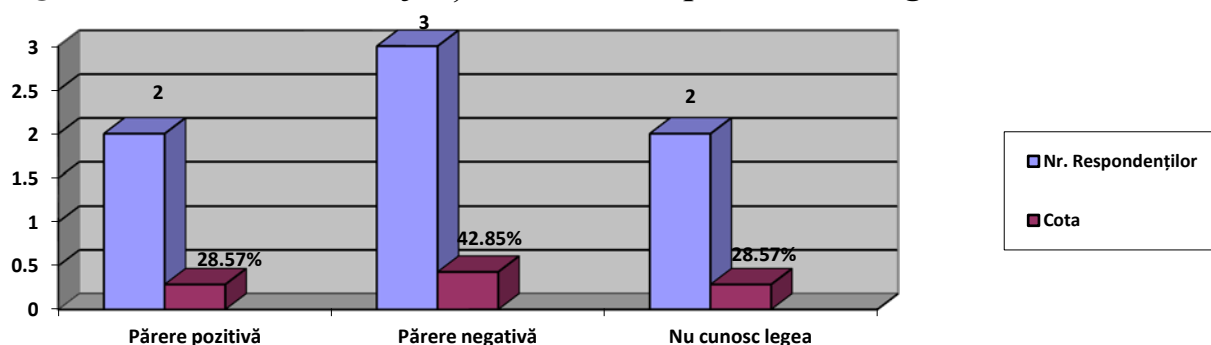
Aproape toți respondenții au declarat că sub nici un fel de presiune nu divulgă sursele și nu au fost supuse cenzurii, doar unul dintre aceștia a menționat că s-a confruntat cu situații de obligare de a-și divulga sursele.

Figura 12. Dacă vi s-ar cere divulgarea surselor:

Cu referire la gradul general de satisfacție privind efectele Legii, 42,85% au menționat că nu sunt satisfăcuți de garanțiile oferite de lege, 28,57% au menționat că sunt satisfăcuți de prevederile Legii nr. 64, și 28,57% nu au nici o părere referitoare la aplicarea ei.

Figura 13. Gradul de satisfacție exercitat de prevederile Legii nr. 64

b. Medierea conflictelor de Consiliul de Presă

Deși nu este prevăzută expres de Legea nr. 64, chestiunea cu privire la apărarea onoarei și demnității poate fi supusă și medierii. Cadrul legal care ar permite acest lucru este asigurat de Legea cu privire la mediere, intrată în vigoare la 01.07.2008 și care are drept obiectiv reglementarea unui regim cu privire la tranșarea conflictelor pe cale amiabilă, fără a ajunge în instanțele de judecată. Conform acestei legi, pot fi mediate orice conflicte ce ar putea avea ca finalitate un proces judiciar.

Rezolvarea clasică a conflictului prin încredințarea acestuia organelor justiției și soluționarea conform conceptului „câștig-pierdere”, „învingător-înving” s-a dovedit că nu este, în toate cazurile, cel mai adecvat răspuns care să ofere o soluție tuturor dificultăților economice și sociale. Medierea, ca o alternativă de soluționare a conflictelor, ar duce la creșterea calității actului de justiție deoarece ar crea cutume și exemple care ar putea fi aplicate în situații analogice.

Cu siguranță că o alternativă de acest gen ar contribui la scăderea numărului semnificativ de procese aflate pe rolul instanțelor de judecată. Evident că și cheltuielile în aceste situații ar fi mult mai mici, iar rezultatele mult mai rapide. La fel trebuie remarcat și faptul că de multe ori procese îndelungate sunt finalizate cu tranzacții de împăcare ce ar fi putut fi încheiate și în momentul declanșării litigiului.

Deși nu răspunde în exactitate exigențelor Legii cu privire la mediere, Consiliul de Presă din Republica Moldova, fondat la 01.10.2009 ca o structură independentă, contribuie la responsabilizarea mass-media față de consumatorii de media, prin soluționarea amiabilă a litigiilor dintre publicații și cititori, respectarea principiilor deontologice jurnalistice de către publicații, agenții de știri sau portaluri informaționale.

Responsabilitatea de bază a Consiliului de Presă este medierea și soluționarea amiabilă în termene reduse a conflictelor dintre cititori și mijloacele de informare în masă (www.consiliuldepresa.md). La fel Consiliul are competența de a se autosesiza în situația în care consideră că o instituție mass-media ar aplica incorect principiile deontologice. În acest mod, Consiliul garantează

publicului calitatea informației primite, demonstrând faptul că jurnaliștii sunt responsabili și că nu există necesitatea unei reglementări a mass-media de către stat. Practica internațională a demonstrat că auto-reglementarea prin intermediul consiliilor etice a reușit să protejeze mass-media de reglementarea prin lege și să sporească credibilitatea mass-media.

La fel, Consiliul de Presă elaborează recomandări de consolidare a standardelor profesionale în presa din Republica Moldova, elaborează propunerile de politici publice mass-media și desfășoară campanii de promovare a jurnalismului responsabil.

După adoptarea Legii nr. 64, în ultimele luni ale anului 2010, Consiliul de Presă a examinat patru plângeri care se refereau la încălcarea prevederilor Codului deontologic din partea furnizorilor de media. În trei din ele s-a reușit medierea problemei prin ajungerea la un compromis din partea instituțiilor mass-media și evitarea eventualelor litigii judiciare. În alt caz redacția ziarului implicat a refuzat să accepte medierea conflictului apărut. În același timp, conform raportului de activitate pe anul 2010, au fost acordate consultații în 30 de situații de conflict.

Referitor la perioada anului 2011 până la mijlocul anului 2012, Consiliul de Presă a examinat 36 de plângeri din partea consumatorilor de media, inclusiv autosesizările Consiliului. În 29 de plângeri și autosesizări, au fost constatate abateri de la prevederile Codului deontologic al jurnalistului. La fel în perioada raportată, Consiliul a primit circa 25 de cereri de acordare a consultațiilor, de cele mai multe ori acestea erau solicitate de cetățeni, dar trebuie remarcat că s-au adresat pentru consultări și jurnaliști care au invocat de multe ori situații de plagiat.

Prin urmare, se constată o dinamică de creștere a numărului de plângeri și micșorare a numărului de consultații. Numărul ridicat de constatări ale încălcării deontologiei jurnalistice denotă faptul că plângerile sau autosesizările sunt întemeiate la fel ca și calitatea formulării obiecțiilor din partea persoanelor ce se adresează.

Astfel, putem deduce două aspecte:

- Consiliul de Presă devine un mecanism credibil și necesar pentru soluționarea prin mediere a conflictelor apărute între instituțiile de media și consumatori;
- Se observă creșterea cunoașterii prevederilor Codului de etică și a prevederilor legislației de către cei care se adresează acestui mecanism.

Chiar dacă acest mecanism nu oferă o satisfacție echitabilă prin dispunerea achitării anumitor sume bănești, remarcăm importanța constatărilor făcute de acest grup de specialiști care de multe ori sunt suficiente pentru consumator, fără ca acesta să mai recurgă la un proces judiciar.

Cu toate acestea, remarcăm că pentru alte aspecte ale Legii nr. 64 nu există mecanisme care ar soluționa conflictele ce apar dintre persoanele private, altele decât instituțiile mass-media. Aici ar trebui acordată o atenție sporită

modului în care colaboratorii de poliție aplică prevederile art. 70 al Codului Contravențional, care stabilește sancțiuni pentru „răspândirea cu bună știință a unor scorniri mincinoase ce defăimează o altă persoană, însoțită de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave ori soldată cu urmări grave”.

Considerăm că ar putea exista probleme în modul în care colaboratorii organelor afacerilor interne aplică prevederile art. 70 al Codul Contravențional. Ar exista riscul că inspectorul de poliție, care este abilitat conform legii să constate vinovăția și să dispună aplicarea amenzii, va avea insuficientă pregătire pentru a constata diferențele dintre calomnie și o judecată de valoare.

Cu părere de rău, nici Biroul Național de Statistică și nici Ministerul Afacerilor Interne nu au publicat o statistică exactă în ceea ce privește modul de aplicare a prevederilor art. 70 Cod contravențional pe anii 2010 și 2011. Pe de altă parte, este sesizabil faptul că în pofida difuzării mai multor articole de către mass-media de investigație, cu privire la implicarea mai multor persoane în activități ilegale sau săvârșirea de infracțiuni, persoanele vizate au preferat metoda clasică de soluționare a litigiului prin înaintarea unei cereri de chemare în judecată, și nu prin inițierea unui dosar contravențional.

3. Aplicarea Legii nr. 64 de instanțele de judecată

Pentru evaluarea impactului Legii nr. 64 din perspectiva procedurilor judiciare, autorii studiului au analizat atât practica reclamanților, cât și a pârâților din aceste proceduri, precum și răspunsurile oferite de 44 de instanțe de judecată din țară. Din datele furnizate în aceste răspunsuri, prevederile Legii nr. 64 au fost aplicabile deocamdată la 356 de cereri de chemare în judecată.

Din cele 44 de răspunsuri recepționate, 9 instanțe ne comunică despre faptul că, începând cu 9 octombrie 2010, nu au examinat nici un dosar privind libertatea de exprimare. În același timp, dacă în 34 de judecătoria din țară au fost înregistrate, în medie, câte 3 cereri privind libertatea de exprimare, atunci în judecătoriile de sector din mun. Chișinău numărul mediu al acestora este de 49,4 cereri, diferențele fiind enorme – 4 cereri la Judecătoria s. Ciocana și 118 cereri la Judecătoria s. Centru.

Conform informațiilor furnizate, aproape o jumătate din cereri (116) au ajuns a fi soluționate prin hotărâri pe fond cu o soluție de admitere sau respingere a acțiunii. O treime din dosare s-a terminat cu o încheiere, fără a fi pronunțată o soluție pe fond, și circa o cincime e încă în procedură de examinare. Aceste date dispun de o anumită marjă de eroare, deoarece nu toate răspunsurile parvenite de la judecătoria reflectă tipul încheierilor prin care au fost soluționate aceste cereri.

Suplimentar, pentru elaborarea prezentului studiu a fost cercetat textul a 32 de hotărâri, 13 încheieri și 17 decizii judecătorești redactate în cauze de apărare a onoarei, demnității și reputației profesionale, oferite de instanțe și găsite pe site-urile oficiale ale instanțelor de judecată. Marea parte a hotărârilor analizate sunt emise de judecătoria, legalitatea și temeinicia acestora urmând să fie verificate de instanțele ierarhice superioare. Au fost analizate 12 decizii emise de curțile de apel și 5 decizii emise de Curtea Supremă de Justiție.

Deși nu este un număr impunător sau capabil să genereze suficientă informație pentru o analiză profundă a impactului pe diverse instituții juridice, acest material permite identificarea clară a realității juridice de după 9 octombrie 2010. Din 62 de hotărâri, decizii și încheieri analizate, mai puțin de o cincime fac referire la Legea nr. 64. Din aceste motive, concluziile formulate mai jos se vor limita la analiza unui număr restrâns de acte judecătorești, cu evidențierea celor mai elocvente situații.

a. Procedura prealabilă și termenul de prescripție

Din statistica prezentată desprindem un indicator important al impactului Legii nr. 64, care a introdus o procedură prealabilă obligatorie, inexistentă anterior. Numărul relativ mare de cauze a căror examinare pe fond nu a fost posibilă din motivul nerespectării procedurii prelabile (18% din toate cauzele fie au fost scoase de pe rol, fie au fost restituite) denotă necunoașterea de

reclamanți a noilor prevederi legale. În același timp, nu excludem că numărul încheierilor de scoatere de pe rol putea fi mai mare, dacă instanțele ar fi fost mai bine informate despre existența noilor prevederi legale.

Noua lege instituie termene speciale de prescripție, inexistente anterior și mult mai scurte decât termenul general de prescripție de trei ani pentru acțiunile patrimoniale sau decât lipsa în general a vreunei prescripții pentru acțiunile nepatrimoniale.

O hotărâre din martie 2012 oferă o analiză curioasă a prevederilor Legii nr. 64 privind procedura prealabilă. Instanța a reținut că reclamantul a înaintat două pretenții: una privind publicarea unei dezmințiri și a doua privind încasarea prejudiciului moral. Deoarece pe parcursul judecării cauzei, pârâtul a publicat o dezmințire, reclamanta a renunțat la acest capăt de acțiune, instanța considerând că reține spre judecare doar pretenția cu privire la încasarea prejudiciului moral. Aplicând prevederile Codului Civil (art. 1424 CC) instanța a considerat că acțiunea privind încasarea prejudiciului moral este prescrisă în termenul general de trei ani, termen care a fost respectat de reclamantă, nefiind astfel întemeiat argumentul pârâtului privind omiterea termenului de prescripție prevăzut de Legea nr. 64.

Pe de altă parte, o altă instanță a examinat o cauză timp de șapte luni, timp în care nici una din părți nu a invocat respectarea sau nerespectarea procedurii prealabile. La etapa finală de examinare a cauzei, instanța a pus în discuție faptul respectării procedurii prealabile, constatând că reclamantul nu cunoștea prevederile Legii nr. 64. Instanța a emis în noiembrie 2011 o încheiere de scoatere a cererii de pe rol. Reclamantul a executat procedura prealabilă și s-a adresat în mod repetat instanței de judecată, solicitând repunerea în termen pe motiv că omiterea s-ar datora neglijenței instanței de judecată care ar fi „tergiversat” examinarea primei cereri de chemare în judecată timp de șapte luni. Reclamantul a susținut că dacă instanța i-ar fi restituit cererea imediat, acesta ar fi dispus de suficient timp pentru a epuiza în mod adecvat procedura prealabilă. Judecând această cerere, instanța a considerat aceste argumente ale reclamantului drept neîntemeiate și a respins în martie 2012 cererea ca depusă cu omiterea termenului de prescripție stabilit de Legea nr. 64.

În același timp am recepționat informații privind numeroase dosare în care cererile reclamanților au fost scoase de pe rol sau restituite pe motivul nerespectării procedurii prealabile, precum și respinse pe motivul omiterii termenului de prescripție. Din păcate, nu am putut obține conținutul tuturor acestor hotărâri și încheieri pentru a le analiza mai detaliat. Însă, de exemplu, o hotărâre din februarie 2012 explică reclamantului în mod clar că data de la care a curs termenul de adresare cu cerere prealabilă expirase cu mult timp înainte ca să fie efectiv adresată cererea prealabilă, repunerea în termen nemaifiind posibilă deoarece trecuse mai mult de un an.

La fel, o încheiere din ianuarie 2012 explică reclamantului că nu poate accepta drept probă a respectării procedurii prealabile copia cererii prealabile,

atunci când din materialele dosarului lipsește dovada recepționării acestei cereri de către pârât.

Pe de altă parte, o hotărâre din februarie 2012 a dispus în lipsa pârâtului admiterea unei acțiuni din 3 noiembrie 2010, rezultată din răspândirea unei informații defăimătoare în iunie 2009. Hotărârea nu face nici o referire la Legea nr. 64 și nu reflectă respectarea procedurii prealabile.

Din experiența părților, am constatat că, de regulă, invocarea corectă de către pârât a nerespectării procedurii prealabile de către reclamant s-a încheiat în mod univoc cu scoaterea cererii de pe rol.

b. Taxa de stat

Conform noilor prevederi ale Legii nr. 64, pentru examinarea cererii de chemare în judecată privind încasarea prejudiciului cauzat prin defăimare sau ingerința în viață privată se achită o taxă de stat de 3% din valoarea compensației solicitate în condițiile generale aplicabile acțiunilor patrimoniale. Din lipsă de date statistice, nu putem comenta în ce măsură neachitarea taxei de stat a servit drept motiv pentru restituirea cererilor de chemare în judecată.

Însă din alte documente examinate, reținem că în 23 decembrie 2011 Colegiul disciplinar al Consiliului Superior al Magistraturii a aplicat sancțiunea disciplinară de avertisment unui judecător pentru neadoptarea unei încheieri privind achitarea taxei de stat până la punerea cererii pe rol.

Curios este că și după adoptarea acestei hotărâri, deși o judecătorie a dispus prin încheiere acordarea unui termen reclamantului pentru achitarea integrală a taxei de stat pentru pretențiile de compensare a prejudiciului, Curtea de Apel a admis la 15 martie 2012 recursul reclamantului. Curtea de Apel a considerat că litigiul este unul nepatrimonial, chiar dacă cererea de chemare în judecată include și cerința cu privire la repararea prejudiciului. Și mai interesant pentru practica judiciară este faptul că judecătoria a dispus, odată cu soluția sa pe fond, încasarea taxei de stat conform Legii nr. 64. Cauza este pendinte în fața Curții de Apel.

La fel am reținut hotărâri în care instanța face referire la Legea nr. 64, dar omite să solicite încasarea unei taxe de stat corespunzătoare de la reclamant, precum și de la pârât atunci când admite acțiunea reclamantului. Aproape toate cauzele în care instanța examinează în fond pretenții de încasare a unor prejudicii de ordinul sutelor de mii sau chiar de ordinul milioanelei de lei, nu se solicită încasarea taxei de stat de către reclamant. În același timp, este adevărat că în asemenea cauze nici pârâții nu dau dovadă de o cunoaștere adecvată a Legii nr. 64 în acest sens.

Pe de altă parte, o încheiere din iunie 2012 explică reclamantului motivul restituirii cererii de chemare în judecată prin faptul neachitării taxei de stat și neprezentării probelor pentru a justifica eşalonarea taxei de stat. Alte încheieri, deși nu menționează expres, la fel par a justifica restituirea cererii pe motivul

neachitării de către reclamant a taxei de stat în cuantumul prevăzut de Legea nr. 64.

Din experiența părților observăm că mulți reclamanți renunță la acțiunea intentată în momentul în care instanța, din oficiu sau la solicitarea pârâtului, pune în discuție necesitatea achitării taxei de stat pentru pretențiile patrimoniale.

c. Modalitatea de examinare a fondului

Există numeroase hotărâri în care instanțele au judecat cauzele exclusiv în temeiul Art. 16 al Codului Civil, fără a menționa sau reține vreo prevedere a noii Legi nr. 64. Astfel, o judecătorie a adoptat o hotărâre în mai 2012 în privința unor fapte din iunie 2009, fără a face referire la Legea nr. 64, deși în textul hotărârii este descris faptul respectării procedurii prealabile.

La fel, o altă hotărâre din februarie 2012, una din februarie 2011 și alta din mai 2011 sunt emise în temeiul Art. 16 al Codului Civil și Art. 10 al Convenției Europene pentru Dreptului Omului. Instanța a respins acțiunile pe fond ca neîntemeiate. Nici instanța și nici părțile nu au făcut referire la Legea nr. 64 și nici la faptul dacă a fost sau nu respectată procedura prealabilă (difuzarea informației a avut loc pe 21 octombrie, iar acțiunea în judecată a fost depusă la 4 noiembrie). O altă hotărâre din martie 2011 soluționează cauza exclusiv în temeiul Codului Civil, nici instanța și nici părțile nefăcând referire la Legea nr. 64.

În altă hotărâre din iulie 2011, deși reclamantul și-a întemeiat expres pretențiile pe prevederile Legii nr. 64, instanța a întemeiat respingerea acțiunii pe principiile juridice rezultate din jurisprudența Curții Europene, fără a cita prevederi Legii nr. 64 ce statuează aceleași principii. Deși e laudabilă aplicarea directă a Convenției Europene pentru Drepturile Omului, e regretabil că în multe cazuri instanța de judecată nu aplică prevederi exprese ale Legii nr. 64, care ar facilita mult argumentarea situațiilor în care actuala lege statuează cu privire la imunitate în cazurile de defăimare³.

Pe de altă parte, o hotărâre din martie 2012, chiar dacă nu a relatat nimic despre respectarea procedurii prealabile, a aplicat atât prevederile Legii nr. 64 cât și prevederile Art. 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, referindu-se la obligația jurnalistului de a-și exercita drepturile cu bună-credință, precum și la exonerarea de răspundere în cazul preluării informațiilor difuzate în comunicatele de presă ale autorităților publice.

În același timp, altă judecătorie admite parțial acțiunea reclamantului depusă în 2011 rezultând dintr-o difuzare produsă în anul 2008 prin intermediul unei plângeri la procuratura raională. În acest caz instanța nu a ținut cont de Legea nr. 64, nu s-a referit nici la respectarea procedurii prealabile, nici la

3 Articolul 8 al Legii nr. 64 prevede expres că nu pot fi intentate acțiuni cu privire la defăimare ce rezultă din declarațiile date de părți în cadrul proceselor judiciare de orice fel, la etapa urmăririi penale, sau ce rezultă din plângerile adresate autorităților publice cu privire la încălcarea drepturilor și intereselor legitime.

termenul de prescripție și nici la imunitatea în cazurile de defăimare, ce rezultă din plângerile adresate autorităților publice.

Mai curios, o curte de apel a remis în aprilie 2011 o cauză la rejudecare pe motiv că prima instanță nu a atras în calitate de intervenienți accesorii autoritățile publice cărora pârâtul le adresase plângeri și petiții, pe care reclamantul le considera defăimătoare. Bineînțeles că o asemenea soluție judiciară nu a fost adoptată cu vreo referire la Legea nr. 64.

În concluzie, instanțele aplică la judecarea fondului cauzelor principiile ce rezultă din Art. 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului și preferă să-și întemeieze soluția juridică pe prevederile Codului Civil. Mai mult de jumătate din hotărârile și deciziile analizate citează Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 9.10.2006 „Cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice”.

Este important de observat că situația atestată la instanțele din Chișinău nu diferă de cea din instanțele din afara lui, precum nu diferă în funcție de nivelul ierarhic al instanței. Din 12 decizii analizate ale curților de apel numai trei au făcut referire la Legea nr. 64, iar din deciziile analizate ale Curții Supreme de Justiție numai una citează noile prevederi.

De asemenea, în urma acestei analize, am constatat că judecători din cadrul aceleiași instanțe pot adopta hotărâri divergente, unul dând dovadă de cunoașterea Legii nr. 64, iar altul judecând doar în temeiul Art. 16 al Codului Civil.

Atunci când pârâții au invocat prevederile Legii nr. 64, de regulă instanța a dispus soluția procedurală sau pe fond în temeiul acestei legi. Prin urmare, considerăm că neaplicarea Legii nr. 64 nu este determinată de rea-credință, dar de lipsa de informare. În acest mod concluzionăm că textul Legii nr. 64 nu este efectiv cunoscut de către judecători și nici de către justițiabili, deși aceste prevederi sunt în vigoare de aproape doi ani.

Din aceste motive, este dificil să putem evalua impactul legii în cauză asupra respectării libertății de expresie și a vieții private. Presupunem că această situație este cunoscută și că va fi în curând remediată prin adoptarea unei Hotărâri explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție, al cărei proiect a circulat deja pentru comentarii în cadrul societății civile și al autorităților. Din conținutul acestui proiect reținem multe explicații utile, preluate inclusiv din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și din comentariul CJI la Legea nr. 64. Suplimentar, acest proiect vine să explice multe situații care nu au fost expuse în detaliu în prevederile legii. De exemplu, acest proiect specifică obligativitatea procedurii prealabile, subliniază instituirea termenului de prescripție de un an, modalitatea de calculare a taxei de stat, noile reguli de distribuire a sarcinii probațiunii, efectele dezmințirii asupra examinării ulterioare a cauzei etc.

Deși hotărârile și deciziile analizate nu au reflectat asemenea situații,

considerăm utilă unificarea practicii judiciare prin asemenea recomandări ale Plenului Curții Supreme de Justiție. În plus, ținând cont de numărul mare de hotărâri și decizii analizate ce au făcut referire la Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție din anul 2006, presupunem că adoptarea unei noi hotărâri explicative va asigura informarea despre prevederile Legii nr. 64.

4. Concluzii și recomandări

Prezentul studiu a stabilit că majoritatea furnizorilor de mass-media nu au luat cunoștință de prevederile Legii nr. 64 și nu dispun de comentariile Legii nr. 64. Această situație determină interpretarea eronată a noțiunilor fundamentale care reglementează activitatea jurnaliștilor. În mare parte jurnaliștii și redacțiile nu cunosc în ce constă rectificarea, dezmințirea, replica și scuzele, ceea ce creează impedimente la tratarea eficientă a cererilor prealabile.

Cu titlu de recomandare, am menționa necesitatea ca furnizorii mass-media să publice informații sumare cu privire la drepturile ce sunt garantate consumatorilor de informații și încurajarea instituțiilor mass-media și persoanelor care consideră că drepturile lor au fost violate să recurgă la servicii de mediere concomitent cu exercitarea căii extrajudiciare de soluționare a conflictului apărut.

Se observă o activizare a Consiliului de Presă ca mijloc de auto-reglementare și soluționare prin mediere a conflictelor apărute între cititori și instituțiile de media. Prin urmare, persoanele care se consideră vătămate în drepturile lor de către un mijloc de informare în masă ar trebui să fie încurajate să se adreseze acestui organ. Pe de altă parte, și instituțiile media ar trebui să accepte încercarea de a media conflictele apărute.

În cadrul procedurilor judiciare, Legea nr. 64 a avut pe parcursul primilor doi ani de aplicare un impact redus, din cauza lipsei de informare despre existența sa în rândul judecătorilor și justițiabililor. În același timp, cauzele în care părțile și instanța au cunoscut prevederile noii Legi au schimbat substanțial soluțiile judiciare, deoarece numeroase cauze au fost restituite sau scoase de pe rol din motivul nerespectării procedurii prealabile sau al neachitării taxei de stat.

În privința soluțiilor pe fond, observăm că Legea nr. 64 nu a schimbat substanțial practica judiciară, deoarece instanțele au dispus soluții judiciare în temeiul prevederilor Art. 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, care se regăsesc în mare parte în textul noii legi. Chiar și așa, multe instituții noi ale Legii nr. 64 ce țin de imunitatea în cauzele de defăimare, exonerarea de răspundere, sarcina probațiunii și efectul dezmințirii ar putea schimba practica judiciară, din momentul în care aceste prevederi vor deveni cunoscute și aplicate la examinarea cauzelor.

Considerăm că adoptarea unei hotărâri explicative de către Plenul Curții Supreme de Justiție ar amplifica impactul Legii nr. 64 prin informarea despre existența acestor prevederi și prin explicarea acestora nu doar corpului de judecători sau avocaților, dar și publicului larg.

Materiale de referință

Anexa 1:

1. Proiectul Hotărârii explicative a Plenului CSJ „Cu privire la practica aplicării de către instanțele de judecată a unor prevederi ale Legii cu privire la libertatea de exprimare”.
2. Hotărârea Colegiului disciplinar de pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii nr. 62/16 din 23 decembrie 2011.
3. Încheierea Judecătorei Strășeni din 19 ianuarie 2012, dosar nr. 2-1563/11.
4. Încheierea Judecătorei s. Râșcani din 14 martie 2012, dosar nr. 2-6070/11.
5. Decizia Curții de Apel Chișinău din 15 martie 2012, dosar nr. 2r-332/12.
6. Hotărârea Judecătorei Strășeni din 3 iulie 2012, dosar nr. 2-1563/11.
7. Hotărârea Judecătorei s. Ciocana din 11 mai 2012, dosar nr. 2-434/12.
8. Hotărârea Judecătorei s. Ciocana din 29 februarie 2012, dosar nr. 2-571/2012.
9. Hotărârea Judecătorei s. Ciocana din 28 iulie 2011, dosar nr. 2-327/11.
10. Hotărârea Judecătorei Hâncești din 16 martie 2012, dosar nr. 2-55.
11. Hotărârea Judecătorei Orhei din 28 februarie 2011, dosarele nr. 2-287/11, 2-288/11, 2-289/11.
12. Hotărârea Judecătorei Orhei din 20 mai 2011, dosar nr. 2-56/11.
13. Hotărârea Judecătorei Orhei din 14 martie 2011, dosar nr. 2-146/11.
14. Hotărârea Judecătorei Ștefan-Vodă din 21 ianuarie 2011, dosar nr. 2-99/112.
15. Încheierea Judecătorei Ștefan-Vodă din 18 ianuarie 2011, dosar nr. 2-1075/09.
16. Încheierea Judecătorei Ștefan-Vodă din 7 februarie 2012, dosar nr. 2-54.
17. Încheierea Judecătorei Ungheni din 17 mai 2011, dosar nr. 2-977/11.
18. Hotărârea Judecătorei Ungheni din 13 iunie 2011, dosar nr. 2-1088/11.
19. Decizia Curții de Apel Bălți din 13 octombrie 2011, dosar nr. 2a-1531/11.
20. Decizia Curții Supreme de Justiție din 15 februarie 2012, dosar nr. 2ra-577/12.
21. Încheierea Judecătorei s. Botanica din 14 noiembrie 2011, dosar nr. 2-1480/11.
22. Hotărârea Judecătorei s. Botanica din 5 martie 2012, dosar nr. 2-4944/11.
23. Hotărârea Judecătorei s. Botanica din 9 noiembrie 2011, dosar nr. 2-1918/11.
24. Hotărârea Judecătorei s. Botanica din 10 decembrie 2010, dosar nr. 2-4594/10.
25. Hotărârea Judecătorei s. Botanica din 21 aprilie 2011, dosar nr. 2-4111/10.
26. Hotărârea Judecătorei s. Botanica din 14 martie 2011, dosar nr. 2-4210/10.
27. Hotărârea Judecătorei s. Buiucani din 27 februarie 2012, dosar nr. 2-792.

- 28.Încheierea Judecătoriei s. Buiucani din 13 ianuarie 2012, dosar nr.2-1684/12.
- 29.Încheierea Judecătoriei s. Buiucani din 18 iunie 2012, dosar nr. 2-3974/12.
- 30.Încheierea Judecătoriei s. Buiucani din 22 mai 2012, dosar nr. 2-3669/12.
- 31.Încheierea Judecătoriei s. Buiucani din 4 aprilie 2012, dosar nr. 2-2983/12.
- 32.Încheierea Judecătoriei s. Buiucani din 13 februarie 2012, dosar nr. 2-2175/12.
- 33.Încheierea Judecătoriei s. Buiucani din 13 iunie 2012, dosar nr. 2-3227/12.
- 34.Hotărârea Judecătoriei s. Buiucani din 2 aprilie 2012, dosar nr. 2-565/2012.
- 35.Hotărârea Judecătoriei s. Buiucani din 2 februarie 2012, dosar nr. 2-890/12.
- 36.Hotărârea Judecătoriei s. Buiucani din 20 mai 2011, dosar nr. 2-195/11.
- 37.Hotărârea Judecătoriei s. Centru din 20 martie 2012, dosar nr.2-3875/11.
- 38.Hotărârea Judecătoriei s. Ciocana din 3 noiembrie 2011, dosar nr. 2-2558/11.
- 39.Hotărârea Judecătoriei s. Ciocana din 2 iunie 2011, dosar nr. 2-1359/11.
- 40.Hotărârea Judecătoriei Râșcani din 10 ianuarie 2011, dosar nr. 228/11.
- 41.Încheierea Judecătoriei Briceni din 20 aprilie 2012, dosarul nr. 2-163.
- 42.Hotărârea Judecătoriei Drochia din 12 decembrie 2011, dosar nr.26-2-578-3003-2011.
- 43.Hotărârea Judecătoriei Glodeni din 22 august 2011, dosar nr. 2-311/11.
- 44.Hotărârea Judecătoriei Soroca din 20 aprilie 2012, dosar nr. 2-60/12.
- 45.Hotărârea Judecătoriei Telenești din 25 mai 2011, dosar nr. 2-418/11.
- 46.Hotărârea Judecătoriei Anenii Noi din 12 mai 2011, dosar nr. 2-241/2011.
- 47.Hotărârea Judecătoriei Anenii Noi din 27 mai 2011, dosar nr. 2-240/2011.
- 48.Hotărârea Judecătoriei Taraclia din 11 martie 2011, dosar nr. 2-12/2011.
- 49.Hotărârea Judecătoriei Comrat din 2 februarie 2012, dosar nr. 2-622/11.
- 50.Hotărârea Judecătoriei Comrat din 5 octombrie 2011, dosar nr. 2-427/11.
- 51.Decizia Curții de Apel Chișinău din 7 februarie 2012, dosar nr. 2a-6205/11.
- 52.Decizia Curții de Apel Chișinău din 6 decembrie 2011, dosar nr. 2a-5182/11.
- 53.Decizia Curții de Apel Chișinău din 20 iunie 2012, dosar nr. 2r-671/12.
- 54.Decizia Curții de Apel Chișinău din 15 februarie 2012, dosar nr. 2a-4982/11.
- 55.Decizia Curții de Apel Chișinău din 12 aprilie 2011, dosar nr. 2a-1390/11.
- 56.Decizia Curții de Apel Chișinău din 18 ianuarie 2011, dosar nr. 2a-383/11.
- 57.Decizia Curții de Apel Chișinău din 13 decembrie 2011, dosar nr. 2a-3535/11.
- 58.Decizia Curții de Apel Bălți din 17 ianuarie 2011, dosar nr. 2a-187/11.
- 59.Decizia Curții de Apel Bălți din 5 aprilie 2011, dosar nr. 2a-747/11.
- 60.Decizia Curții de Apel Bender din 12 mai 2011, dosar nr. 2a-93/2011.

61. Decizia Curții Supreme de Justiție din 22 februarie 2012, dosar nr. 2ra-160/12.
62. Decizia Curții Supreme de Justiție din 11 iulie 2012, dosar nr. 2ra-1126/12.
63. Decizia Curții Supreme de Justiție din 23 februarie 2012, dosar nr. 2ra-661/12.
64. Decizia Curții Supreme de Justiție din 4 aprilie 2012, dosar nr. 2ra-317/2012.

Anexa 2:

Analiză răspunsuri CJI

	Instanță	Note (răspunsul judecătorilor)	nr. dosare intrate	nr. de dosare în gestiune	Examine prin hotărâ		Încheieri						
					inclusiv respinsă pentru omiterea termenului	TOTAL	dintre care de restituire	dintre care de scoater de pe rol	dintre care de încetare prin încheierea unei tranzacții de împăcare	dintre care de încetare pe alte motive	dintre care de strămutare	TOTAL	
1	Curtea Supremă de Justiție	CSJ nu selectează și nu sistematizează											
2	Curtea de Apel Bălți	nu sunt competenți să examineze așa dosare											
3	Curtea de Apel Bender		3	3									
4	Curtea de Apel Chișinău	nu duce evidența statistică											
5	Judecătoria s. Buiucani*		46	46		12	9	4		1			14
6	Judecătoria s. Botanica		32	32	1	11	10	4		4			18
8	Judecătoria s. Centru		118	118		50							46
9	Judecătoria s. Ciocana	prezentat hot.	4	4		3							
10	Judecătoria s. Râșcani	dar nu pot divulga date privind părțile	47	47									
11	Judecătoria Anenii Noi		0	0									
12	Judecătoria		2	2			1						1

	Basarabeasca											
13	Judecătoria Bălți		10	10		6		3		1	4	
14	Judecătoria Briceni		1	1		1						
15	Judecătoria Cahul		6	6		1		2	1		3	
16	Judecătoria Cantemir		0	0								
17	Judecătoria Călărași		0	0								
18	Judecătoria Căușeni		6	6								
19	Judecătoria Ceadăr-Lunga		4	4		1	2				2	
20	Judecătoria Cimișlia		10	10		4	1	1		1	1	4
21	Judecătoria Criuleni		0	0								
22	Judecătoria Donușeni		2	2			2				2	
23	Judecătoria Dubăsari		0	0								
24	Judecătoria Edineț		2	2						1	1	
25	Judecătoria Fălești		2	2		1						
26	Judecătoria Florești		1	1					1		1	
27	Judecătoria Glodeni	hotărârea pe site	1	1		1						
28	Judecătoria Hâncești	prezentat hotărâre	1	1		1						
29	Judecătoria Ialoveni		10	10		1	1				1	
30	Judecătoria Leova		0	0								
31	Judecătoria Nisporeni		3	3		3						
32	Judecătoria Ocnița		0	0								
33	Judecătoria Râșcani		5	5		3	1				1	
34	Judecătoria Rezina		7	7	1	2	2	1		1	4	
35	Judecătoria Sângerei		1	1		1						
36	Judecătoria Strășeni**	prezentat hotărâri	3	3								
37	Judecătoria Soroca		1	1						1	1	
39	Judecătoria Șoldăneșt		5	5		2						
40	Judecătoria Ștefan-	prezentat hotărâri	4	4		2			1	1	2	

	Vodă												
41	Judecătoria Telenești		0	0									
42	Judecătoria Taraclia		6	6		3		2	1				
43	Judecătoria Ungheni	prezentat hotărâri	2	2		1			1			1	
44	Judecătoria Vulcănești		0	0									
		TOTAL	343	294		2	97	20	13	4	9	2	91

* Nu a fost indicată soluția privind două cauze

** Dosarele prezentate nu se referă la cauze de defăimare

Analiza impactului legii cu privire la libertatea de exprimare a fost elaborat cu sprijinul financiar al Civil Rights Defenders din Suedia. Acest suport nu prevede aprobarea de către donator a conținutului, prezentării grafice sau a modului de expunere a informației și opiniilor ce se conțin în publicație.